

LIBRIS

We know
books

Salamandre

LIVIU G. STAN

Prefață de Mihai Ene

LITERA
București

LBRIS

We know
books

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Salamandre

Liviu G. Stan

Copyright © 2021 Grup Media Litera

pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Silvia Berdan

Corectori: Ionel Palade, Cris Isal

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Laura Velcea

Biblioteca de proză contemporană

este coordonată de **Doina Ruști**.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

STAN, LIVIU G.

Salamandre / Liviu G. Stan ; pref. de Mihai Ene. -

București : Litera, 2021

ISBN 978-606-33-7314-5

I. Ene, Mihai (pref.)

821.135.1

LA MARGINEA DISTOPIEI

Pregătește-te, cititorule, să pătrunzi într-un teritoriu liminar, aflat între o realitate cu aparențe de normalitate, dar care ascunde cele mai atroce fapte, și o imaginație febrilă, cu note de fantastic și absurd. Pregătește-te să fii indignat, surprins, intrigat, să privești o lume atât de cunoscută, apropiată, monstruos de familiară, și în același timp atât de îndepărtată, de străină, de crudă. Pregătește-te să deschizi o posibilă cutie a Pandorei, din care se vor rostogoli silențios și calm sau, dimpotrivă, brusc și violent, toate păcatele și neajunsurile unui naturi „omenești, prea omenești“.

Prin intermediul celor patru personaje centrale, ale căror destine se întrepătrund în diverse moduri și care creează o tramă complexă, aglutinată pe parcurs, Liviu G. Stan construiește în romanul său, *Salamandre*, o poveste în care verosimilitatea unui București desenat riguros

este populată de psihologii și atitudini extreme: trafic de organe, crime, violențe premeditate, răpiri, sechestrări de persoane, voaiorism, gelozie, avaritie, viziuni paranoice sau trăiri schizoide, cărora li se adaugă și mostre de misoginie, rasism, xenofobie etc., toate întâlnindu-se într-un text de o expresivitate poetică uneori, alteori de un realism aproape naturalist.

Ieșite parcă din mantaua unui Gog contemporan, personajele dezvoltă psihologii care trec ușor în zona patologicului, de la chirurgul genial, dar brutal, mizantrop și criminal, care-și construiește imperiul dominat de propria paranoia pe fundația unei rețele internaționale de trafic de organe, înger și zeu pentru cei salvați, potenți financiar, demon abject pentru toți ceilalți, și până la urbanistul care visează la o viață secretă, participând la reconstrucția unui cartier Cotroceni fantast, în care fiecare poate deveni oricine dorește, își poate crea propria realitate și poate întâlni personajele vizate datorită unui scenariu high-tech performant și novator; de la dansatoarea talentată, dedicată artei sale până la sacrificiu personal, vulnerabilă la scenariile conspiraționiste, și până la soția abuzată și abuzatoare, la rândul ei, care ajunge să se topească, în final, într-un delir mistic. Iar naratorul împrumută aproape întotdeauna obsesiile și viziunea personajelor principale. De asemenea, nu este întâmplător că fiecărui destin și fiecărei povești le corespunde un anotimp, care nu

este doar secvența temporală în limitele căreia se petrece acțiunea, ci și momentul simbolic al biografiei personajului respectiv.

Atât viziunea cinică și grotescă, rece și crudă, cât și procedeele de poetică romanescă își găsesc antecedente și un teren deja pregătit în scrierile în proză anterioare: *Sânge de pasăre pe haine* (2014), *Casele vor uita* (2016) și *Filip Manakis: o poveste europeană* (2019). Cu toate acestea, în romanul *Salamandre*, autorul brodează biografiile tangente ale personajelor sale în jurul unei teme aparte: Puterea. Toate psihologiile, și mai ales relațiile care se stabilesc între personaje, țin de un joc pervers al puterii, iar mecanismele sale sunt mereu complexe și câteodată ambivalente. Personajele din acest roman își urmăresc și chiar își „construiesc” victimele, acționând asupra lor și psihologic, și fizic, uneori totul fiind doar un joc sadic, expresie pură a forței și a unei imaginații deplasate, cu final dramatic. De aici scenele coșmarești, ideile uneori radicale pe care le gândesc sau le lansează personajele, alcătuiind un peisaj cu nuanțe infernale, dar și o realitate subterană, secretă, în care se activează cele mai tulburătoare gânduri sau acte.

Romanul *Salamandre* avansează un spațiu în care totul e posibil și nimic nu este sigur, în care victima poate deveni agresor și invers. O lume în care damnarea și salvarea vin parcă din aceeași sursă și nu poți afla decât în final cărui drum îi este cineva destinat. Un univers la marginea

distopiei, din care ai vrea să evadezi sau în care ți-ai dori să nu te afli niciodată. Și totuși, un peisaj uman și moral atât de recognoscibil în societatea în care deja trăim!

Mihai ENE

IARNA

ANTONIE VARITZ, 71 DE ANI

1

Pentru el, povestea vieții deja s-a încheiat. Marele punct e aici. Acum prezentările nu mai au de ce să fie scurte, bătrânețea și-a câștigat dreptul la mai multe cuvinte, la un amalgam infinit de cuvinte. Când strânge mâna unui necunoscut ori ține ușa unei doamne, s-ar putea recomanda astfel, căci nu mai vede rostul etichetelor, al tactului, al perucii baroce:

– Oamenii sunt arme fragile: conduc mari mecanisme ale distrugerii, dar pot fi înfrânți de o rudă. Am învățat de timpuriu lecția asta. Și drept răsplată, viața mi-a trasat culoarul de fugă, locul de vânătoare: mai mult decât dragostea senzuală mi-a plăcut puterea. Poate că de aceea am ales să devin doctor, o meserie aflată la jumătatea drumului dintre poezie și sadism. Acolo m-am împlântat eu, un exponat șpagar și pervers. Nu mi-e rușine, fiecare dintre noi se naște cu o bubă neagră pe inimă, cu o ticăloșie hărăzită. Ticăloșia mea a fost masa de operație.

După măsurătorile iubirii, probabil că merit să fiu numit malefic. Am multe regrete, dar nu mi-a fost niciodată rușine.

2

Schimba canalele: politică, politică, politică. Schimbă iarăși canalul: un dictator asiatic era filmat într-un reportaj în timp ce făcea slalomuri pe o pistă de carting, cu foarte mulți copii în jur care aplaudau și fluturau din stegulețe.

Antonie Varitz se uita atent la chipul dictatorului asiatic: nu, nu mai exista nicio umbră de putere în acei ochi, doar o sumă banală de responsabilități și automatisme. Rigola, se gândi, politica este rigola prin care se scurge risipa de putere. Cât despre dictatori, nici nu mai avem ce discuta, ei sunt Lacheii puterii.

– Politicienii m-au vrut în partide, dar i-am refuzat cu eleganță și viclenie. Mi-am ales cel mai prielnic mediu pentru conservarea puterii: corpul uman, aici e banca mea de dezvoltare. N-au insistat, nu m-au forțat să mușc din fructul șantajului, știau că eu dețin pocalul puterii, nu ei. Mai devreme ori mai târziu, cucuveaua le va cânta la fereastra spitalului. „Rinichiul, rinichiul meu! Duceți-vă după el, aduceți-mi-l pe artistul morții!“ – așa vor urla ei ca din gură de șarpe după cei ca mine.

Adesea Antonie Varitz vorbea singur. Cu voce tare. Ca acum, în una din multele încăperi

spațioase ale imobilului său, imaginându-și că era ghidul unei cete de admiratori, cărora le făcea un tur al casei memoriale a reputatului chirurg Antonie Varitz, poreclit „Imperatorul“.

Le prezenta o colecție:

– Bisturiul, foarfeca angulată, fierăstrăul Gigli, dalta, ciupitorul de os, dermatomul, depărtătorul Kocher, portacele.

Aruncându-le prozeliților imagineri o privire pusă pe șotii, dezvoltă subiectul:

– Prostituatele sunt ielele instrumentelor chirurgicale. Nu știți asta? Ei bine, aflați de la mine. Antonie Varitz a fost putred de bogat. Într-o vreme era zeul bordelurilor din București. Nu, domnilor, nu dorea vulva acelor fătuci sărmame. Gusturile lui se remarcă prin finețe, prin subtilitate. O făcea pentru instrumentele chirurgicale. Curvele erau doar niște exerciții nocturne de putere, favorizau o stare neclară de bucurie.

Le făcu semn prozeliților să se apropie și să ciulească urechile:

– Le voia cât mai fragede. Nu minore. Fragede, blonde și cu fese proeminente. O urmă de pornografie maghiară în gesturi și o stângăcie de țărancă la primele împerecheri. „Imaginea publică are proprietăți antiseptice dacă te pricepi s-o exploatezi“, zicea el. Regula de aur: nu-ți arăta figura în lumina patimii. Nu subestima uraganul din ochiul celui care pândește. De aceea purta întotdeauna o mască de tifon, își înfășura două suluri de jur împrejurul capului, decupându-și doar găvanele și gura. Și intra în cameră. Trupurile lor erau arbori

ai fricii. Atât trebuiau să facă ele; să aranjeze lent într-o trusă instrumentele chirurgicale. Tar el și-o mângâia la fel de încet, ascultând clinchetul monoton al acelor minunății. Și se apropia. Trupurile lor erau arbori ai fricii.

3

O măsoară din priviri: Dâmbovița este un deșert alb. Zăpada din ultimele patruzeci și opt de ore s-a așternut uniform, netulburată nici măcar de labelle unui câine. Liniștea primei seri de după Anul Nou atinge aici o neclintire de peisaj selenar. Se uită spre blocurile de la orizont, acolo unde emite semnalul roșu al unei antene de telefonie mobilă. Copacii de pe Insula Lacul Morii sunt undeva la dreapta, în negrul nopții, în întunericul de nepătruns, la câțiva kilometri distanță de malul acesta.

Antonie Varitz coboară acum panta spre lac, căutând să nu alunece.

Se prind de niște tufe degerate, care trosnesc ca trestiiile de zahăr.

Se gândește că are ceva jalnic în felul în care pășește. Se gândește la o hemoragie internă, la o hemoragie de voință.

4

– Nu mai țin minte ce am simțit când am desfăcut primul stomac și luciul organelor,

diamantele băloase au apărut dintre intestine. Vreau să spun că am tulbure în memorie clipa unică în care mi-am cufundat mâinile în amestecul de mațe și am pipăit pentru prima oară aceste minereuri ale puterii.

Când încă mai profesa, Antonie Varitz se ducea adesea pe șantiere ca să studieze utilajele. Eficiența și ferocitatea lor.

– Dar cu adevărat eficiente sunt utilajele de extras puterea, fie ele materiale sau imateriale. Cum ar fi ura sau sala de operație. Cândva, voiam să scriu o carte despre asta, ceva stufos și fără drept de apel. Însă am preferat până la urmă să las gândurile în starea lor naturală și să le ilustrez în practică supremația și complexitatea.

Ucidem la scară globală pentru această resursă aflată din abundență în natura umană.

– Exemplu: cablul care strangulează pe la spate, tatăl singur și obosit care-și plesnește fiica desfrânată, gelozia care sfârșește în amenințare de sinucidere. Trei modalități banale de a extrage zăcămintele de putere din celălalt. Și în toate acestea există un manifest, o legislație a Metaforei pe care adesea nu o percepeți. Nu este și cazul meu, eu văd Metafora, o văd în toată splendoarea ei. Să le povestim copiilor: banii construiesc sisteme de teroare la fel cum pot construi sisteme de liniște personală. Mitraliere și perne.

MITRALIERE și PERNE.

– Dar metaforele construiesc magneți. Magneți fabuloși. Băgăm magnetul în istorie, îi strângem

șuruburile, îi ajustăm povestea, îi depistăm inamicii, pornim visul trădării și putem muta cu el popoare. Metafora este o investiție directă în spirit. Banii au mai multă nevoie de metafore decât metaforele de bani. Patronul de bani trebuie să-i zâmbească de mai multe ori patronului de metafore decât patronul de metafore patronului de bani.

Oligarhi zgârciți, politicieni cu ficatul umflat, directori de multinaționale puși pe intimidare, șefi de poliție chircoți de durere și generali placizi, în așteptarea morții, tot soiul de indivizi tetanizați de putere îi fuseseră aduși de-a lungul carierei cu targa în salon.

– Pregătiți să faceți orice pentru un nou organ. Orice! Animale muribunde, antrenate în țarcul finanțelor să atace șansa celuiilalt pe orice listă de așteptare. Dacă zarul le era favorabil, le amânam moartea. Odată, a apelat la serviciile Rețelei mele un ștab de la o companie petrolieră. Avea buza de jos proeminentă, ca o malformație, și inima vraiste. Venise pus pe scandal. „Dacă nu mă faci să trăiesc încă cincizeci de ani cu transplantul ăsta, te dau în gât și dup-ai-a o să-ți iau glanda“, mă amenința gânsacul. Avea bobite de salivă pe buze, iar nevastă-sa, o muierușcă cu vreo trei milenii mai tânără, tremura ca varga și nu știa cum să se scuze pentru gânsacul ei cimpanzeu. Bă mortăciune, nu mă porni, mă gândeam, c-o să-ți scot mațele de porc și-o să te îndes cu pietre, și-o să te-arunc

în mlaștinile Colentinei, să te murezi pe vecie în zoaiele Nilului. Mă uitam fix în ochii lui bulbucăți și-i zâmbeam satisfăcut. Niciun licăr de îndârjire, retina lui se lăsase deja în grija mea, își accepta vasalitatea, credința mediocră de insectă.

Mesajul lui Antonie Varitz către tânăra generație: pe masa de operație toți arătăm identic, a gropi încă nesăpate.

5

Casa lui era un limbaj al austerității. De la cămurile ordonate în bufet și până la gazonul din curte. Nu vă gândiți la puseul unui jandarm al igienei, era vorba doar de un sine care adora spațiile semigolite. Și contemplarea în planuri-secvență, mai ales când era obosit și umbla pe holurile casei și ușile tuturor camerelor erau larg deschise, lăsând singurătatea să circule ca printr-un aparat cardiovascular. Era, pe scurt, casa lui părintească. Iar în acest templu al singurătății și austerității, în care praful se depunea nu pe obiecte, ci pe veritabile sisteme de declanșare a celor mai insistente melancolii, prosoapele ocupau un loc de o importanță capitală. Prosoapele erau un simbol al maternității.

– Iat-o pe mama, Întrupata, așa o înjur nostalgic în amintire, Întrupata.

Întrupata întrupată în prosoape.

LIBRIS

We know
books

În copilărie, ceva din figura lui o scotea din sărite.

– O făcea să fie o femeie cu șerpi la picioare.

Uneori se întâmpla, nu de fiecare dată. Mămica îl iubea cu o iubire tandră, numai că uneori iubirea pentru micul ei Antonie lua forma unui prosop.

– Dragul mării, ia repede, îmi zicea, ai iar expresia aia, uite, dă, ptiu, grijania mă-tii de copil, dă cu prosopul, freacă mai tare, așa, așa, și pe-acolo, mai spre ureche, nu așa, mai cu forță, să iasă tot, ai o mutră așa străină, ești groaznic de banal, de parcă n-ai fi ieșit din mine, dar ești de o banalitate agresivă, ca și când, fără să știi, fără să vrei, îmi dorești răul și te rogi pentru nefericirea mea. Cred că de la tata ai moștenit asta, numai el se uita în felul ăsta la mine, săracul, Dumnezeu să-l odihnească, nu era vina lui, cum nu-i nici a ta, iubitul mării, dragul mării.

La sfârșit – după ce maică-sa hotăra că, gata, putea să înceteze, că învinseseră amândoi, mamă și fiu, mutra care îi voia răul – oglinda din baie îi arăta o figură bleagă și înroșită, cu picățele ca de pojar.

Unii țin fotografii înrămate în filigran sau tablouri pictate ca-n Goya cu mamele lor. El ținea prosoape.

– Dimineața, când îmi șterg apa de pe față, devenită de atâtea decenii fața mea, numai și numai a mea, nasul mi se afundă prin țesătura de bumbac într-o perdea de timp orbitor,

asemenea unei placente. Și, pipăindu-mi pomeții, masându-i, frecționându-i în masca pe care o compun treptat, e ca și cum mi-aș prinde în clemă figura ei. Sentimentul oedipian de a-ți găti mama la proțap, de a-ți adormi cu pietre mama? Nu fiți naivi, nu asta mi-a determinat caracterul. Nu cred în instituția traumei. Lucrurile au stat simplu între noi: ea nu agrea ceva din chipul meu, iar eu corectam acel ceva. O atitudine profesionistă din partea amândurora. Fiecare știa ce are de făcut. Fără frustrări, fără mânie, fără psihanaliză. O ajutam să se simtă cât mai bine în pielea ei de pediatră abandonată de-un soț curvar și rătăcită mai nou într-o pădure de bărbați cu pule învârtoșate. Repetați cu mine: mama dirija o pădure de bărbați.

6

Primul pas este ezitant. Cu vârful încălțării verifică grosimea gheții. Nicio pâraitură. Văzând asta, își lasă talpa moale și calcă cu încredere. Talpa i se afundă în zăpadă până la jumătatea gleznei. Al doilea pas urmărește aceeași traiectorie, de la șovăială la acțiune. Strânge din pumni – mai întâi cel stâng, apoi cel drept. Pielea mânușilor îmblânite scârțâie. Relaxează degetele și respiră sacadat. Un vălătuc mare de abur i se înalță peste umăr, împrăștiindu-i-se apoi în bezna de deasupra capului.

Bate o dată din palme și merge mai departe.

Bate din palme și merge mai departe. O amintire este chiar acolo, în aburii respirației. Trece prin ea. Și ajunge cu gândul în Davos, pe părțile Alpiilor elvețieni, la Forumul Economic Mondial, bula aceea suspendată în Cosmos în care se adună crema bogătașilor și liderii politici la un fel de poker umanist, unde se mimează îngrijorarea providențială: ah, omenirea noastră, foamea, războaiele, încălzirea globală, fiicele violate ale Orientului, inegalitatea socială ș.a.m.d.

Se află acolo invitat de un mahăr din sectorul maritim, căruia i-a transplatat de curând o grefă renală – o capodoperă de operație.

Alpii sunt de beza. Hotelurile sunt păzite de lunetiști camuflați în alb și transportoarele blindate au primit ordin să patruleze cât mai discret pe străzi. A nins abundent. Ninge și mai mult acum. Primesc vestea: în curând vor rămâne izolați în stațiune. Crivățul a șters tot, munții pot fi oriunde în jurul lor, niciun elicopter nu va putea ateriza, nicio mașină nu va putea intra sau ieși din această colivie de lux.

Antonie Varitz se plimbă în restaurantul hotelului printre puternicii planetei. Îi notează într-un registru mintal. Începe cu non-puternicii. Desigur, consilierii ies primii în evidență: servili și agitați ca niște pui de șoarece pe lângă patronii lor. Și-i închipuie scremându-se neconvincători, neputând să-și satisfacă nevestele în

pat, doborâți erotic de fluctuațiile bursei NYSE, în care se pompează oxigenul unui întreg continent american. Chiar și *adviser*-ii saudiți, obsedați de servietele lor „Tom Ford“, par o trupă de roboți dresați la INSEAD Fointainebleau. Ia te uită însă ce avem la câțiva metri mai încolo, îl fotografiază în flagrant cu retina: un șeic din Emirate îl fentează pe Allah, tocmai îi livrează un bacșiș gras unui piccolo ca să-i toarne alcool într-o doză de suc.

Pentru ochiul lui format, ei toți nu sunt decât niște dosare medicale umblătoare. Premierul Italiei – ten cu nuanțe de ciroză. Ministrul economiei din Estonia – nu îi dă mai mult de doi ani de trăit, numai după cum își mișcă brațul stâng poate ghici că are cheaguri de colesterol în instalație, chiar dacă, la o primă vedere – Iuri Aalaa Vaaalaaa Ounpuu sau cum l-o chema – poți jura că-i sănătos tun. Și tot așa, Domnul Aneurism aici, Doamna Cancer dincolo.

Lumina iernii elvețiene intră în restaurant prin ferestrele somptuoase. Cineva cere să nu fie aprinse candelabrele. Ordinul este întărit imediat de alte voci ale puternicilor planetei. Vor cu toții să converseze în acea lucoare a naturii dezlănțuite. Antonie Varitz se întoarce pe călcâie, simțindu-se tras de cracul pantalonului. Apoi, încă o dată, mai tare. Degetele îl conduc pe scaunul de lângă el.

– Domnule doctor Varitz, luați loc, îi spune într-o engleză perfectă secretarul de stat pentru